

Л. Фамілярська,
кандидатка педагогічних наук,
старша викладачка кафедри
педагогіки й андрагогіки,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
<https://orcid.org/0000-0002-5801-8057>

О. Стефанович,
завідувачка лабораторії ІКТ,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

С. Семенчук,
методист лабораторії ІКТ,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

О. Кравчук,
методист лабораторії ІКТ,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

В. Ущипівський,
методист лабораторії ІКТ,
комунальний заклад «Житомирський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

Розвиток інформаційно-освітнього середовища Інституту у контексті викликів сьогодення

Анотація. У статті розглядається модернізація та цифрова трансформація процесу підвищення кваліфікації у комунальному закладі «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, важливість покращення ефективності сучасної цифрової освітньої взаємодії. Наведено особливості організації дистанційного навчання у комунальному закладі «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР). Розглянуто систему підтримки віддаленого навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників і стратегії комунікацій щодо оновлення ефективності підходів сучасної освітньої взаємодії в закладі післядипломної педагогічної освіти. Представлено можливості оновленого сайту КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР. Продемонстровано результати опитування

дослідження ефективності використання контенту інформаційно-освітнього середовища КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР педагогічною спільнотою.

Ключові слова: післядипломна освіта, цифрові технології, освітнє середовище, комунікація, підвищення кваліфікації.

L. Familyarskaya,

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of the Department of Pedagogy and Andragogy, Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute» of Zhytomyr Regional Council

O. Stefanovych,

head of the ICT laboratory, Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute» of Zhytomyr Regional Council

S. Semenchuk,

Methodologist of the ICT laboratory, Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute» of Zhytomyr Regional Council

O. Kravchuk,

Methodologist of the ICT laboratory, Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute» of Zhytomyr Regional Council

V. Uschapivskiy,

Methodologist of the ICT laboratory, Municipal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute» of Zhytomyr Regional Council

The information and educational environment of the Institute in the context of today's challenges

Abstract. The article examines the modernization and digital transformation of the process of professional development in the communal institution «Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» of the Zhytomyr Regional Council, the importance of improving the effectiveness of modern digital educational interaction. Features of the organization of distance learning in the communal institution «Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» of the Zhytomyr Regional Council (KZ «Zhytomyr OIPPO» ZHOR) are given. The system of support for remote learning on professional development courses for pedagogical workers and the communication strategy for updating the effectiveness of the approaches of modern educational interaction in the post-graduate pedagogical education institution were considered. The possibilities of the updated website of the «Zhytomyr OIPPO» of the ZHOR are presented. The results of a survey of the effectiveness of the use of the content of the information and educational environment of the Zhytomyr OIPPO by the pedagogical community of the ZHOR were demonstrated.

Keywords: postgraduate education, digital technologies, educational environment, communication, professional development.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах воєнного стану та подальшого відновлення нашої країни для будь-якої професії стає важливою адаптивна здатність до життя та роботи в епоху невизначеності.

Активне використання ресурсів онлайн, особливо в освітніх установах і повсякденному житті кожного, стало нормою. Глобальна пандемія коронавірусу COVID-19 у 2020 році змінила всі аспекти соціального життя та професійної діяльності. У результаті в освітньому процесі комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (Інститут) було оновлено формати роботи та комунікації з освітянами Житомирської області.

Ці зміни передбачали механізми віддаленої взаємодії між учасниками освітнього процесу та оновлені вимоги до науково-педагогічних працівників закладу післядипломної педагогічної освіти, розширення їх спектра компетентностей у сфері комунікації онлайн, які були необхідними у непередбачуваному середовищі взаємодії того часового періоду. Синхронна та асинхронна форма освітньої комунікації стала нормою навчальної взаємодії в роботі Інституту.

Отже, сучасні виклики сьогодення та правовий режим воєнного стану в Україні зумовили процес удосконалення післядипломної освіти через інтеграцію цифрових технологій на курсах підвищення кваліфікації та в науково-методичній складовій професійної діяльності, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників Інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та закордонні дослідники аналізують важливу роль освіти у відновленні України після перемоги над російською агресією. Зокрема, розглянуто «можливості для відновлення та вдосконалення освіти в Україні з огляду на її ключову роль у відбудові української економіки й суспільства, європейській і євроатлантичній інтеграції країни» [2: 355].

Також науковцями досліджується використання цифрових технологій для створення освітнього середовища та специфічних аспектів його організації, включаючи консультації, співпрацю, оперативне прийняття рішень, планування, моніторинг тощо [1; 3; 8; 9].

Водночас вченими аналізується вплив технологій на процес навчання здобувачів освіти, проводяться дослідження щодо оновлення методів та підходів до навчання, реформування системи післядипломної освіти з урахуванням сучасних викликів [4; 5; 6].

Особливістю сучасної комунікації є високий темп розвитку технологій, що потребує постійного доступу до інформації, яку необхідно швидко та ефективно вміти обробляти. Тому взаємодія науково-педагогічних працівників онлайн стала важливою складовою у трансформації роботи комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради в умовах правового режиму воєнного стану.

Мета статті: систематизувати та охарактеризувати аспекти розвитку інформаційно-освітнього середовища закладу післядипломної освіти в умовах трансформаційних змін сьогодення.

Для досягнення поставленої мети проаналізовано наукові джерела, що дозволило охарактеризувати особливості проєктування та розвитку сучасного освітнього середовища закладу післядипломної педагогічної освіти, а також способи оновлення практик освітньої взаємодії в умовах онлайн комунікації.

Освітнє е-середовище Інституту післядипломної педагогічної освіти визначаємо «як динамічну сукупність інформаційно-навчальних електронних ресурсів, що використовуються розподіленими у просторі та часі суб'єктами для освітніх цілей (рис. 1). Йому властиві динамічність, мобільність та адаптивність, а реалізація діяльності в ньому може відбуватися без територіальних обмежень (вдома, в дорозі, на роботі тощо), географічних (з будь-якого місця знаходження), часових (в зручний час та зручному темпі). Ці аспекти є значимими при організації навчання дорослої досвідченої особистості у післядипломній освіті» [7].

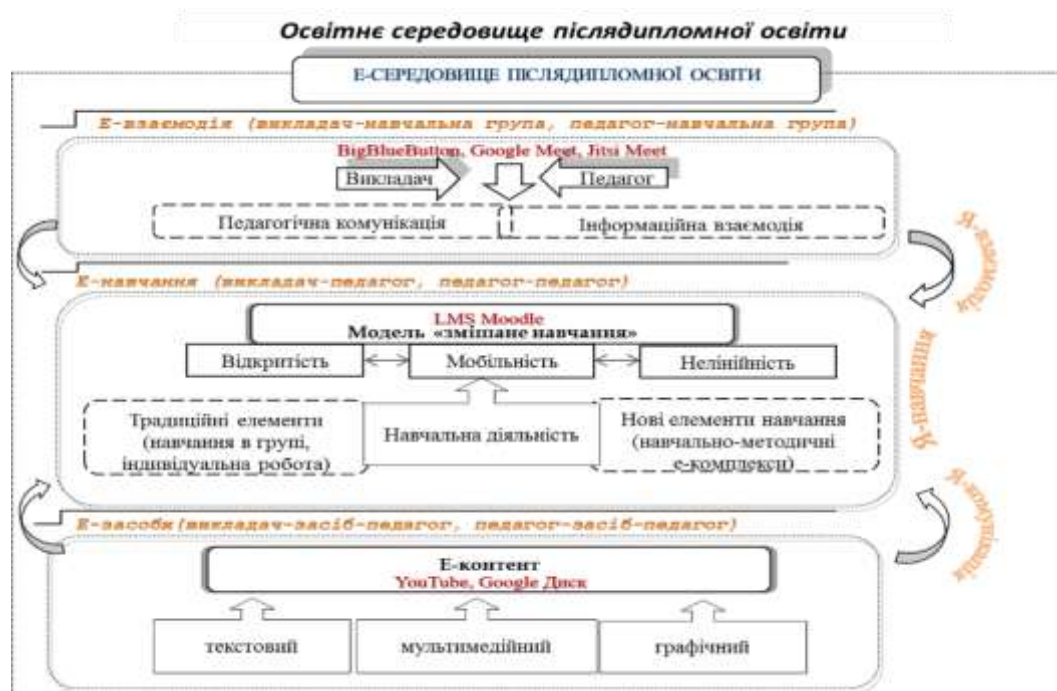

Рис. 1. Структурні компоненти освітнього е-середовища КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час кризових ситуацій, що мали та мають місце в Україні (COVID-19 та введення правового режиму воєнного стану), важливо, щоб зміст післядипломної освіти відповідав потребам суспільства та економіки для забезпечення конкурентоспроможності серед суб'єктів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Невизначеність щодо можливості повернення до традиційної моделі освітнього процесу післядипломної педагогічної освіти зумовила перегляд форматів освітньої комунікації адміністрацією та науково-педагогічним колективом комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Житомирської обласної ради (директор І. І. Смагін). Швидка зміна організації праці стосувалася як адміністрації, викладачів, так і методистів лабораторій, навчально-методичного кабінету психологічної служби та ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти.

У 2020 році в Інституті проведено аналіз ситуації щодо використання цифрових технологій у закладі. Головними питаннями, на які звернули увагу під час цього аналізу, були такі:

– Оцінка потреби у трансформації. Які проблеми можна вирішити шляхом впровадження цифрових змін? Чи існують інші можливі методи вирішення цих проблем?

– Оцінка цілеспрямованості трансформації. Які очікувані результати від цифрової трансформації? Які ризики пов'язані з цим процесом?

– Оцінка готовності закладу до трансформації. Які чинники сприятимуть успіху впровадження цифрових змін? Які можливі перешкоди можуть виникнути на шляху до трансформації?

– Вибір технологій для трансформації. Які конкретні технології варто використовувати у процесі трансформації? Які нові технології та сервіси слід впровадити?

– Планування проєктів трансформації. Як найкраще розподілити завдання та ресурси у рамках проєкту з цифрової трансформації?

Важливо відзначити, що під час воєнного стану забезпечення якісної комунікації з педагогами курсів підвищення кваліфікації стає важливим завданням закладу післядипломної педагогічної освіти. В таких умовах актуалізується питання розширення підтримки педагогів та їх професійного розвитку в інформаційно-освітньому середовищі, тобто його диверсифікації.

Термін «диверсифікація» розуміємо як опис стратегії, розширення активності діяльності, використовуючи при цьому поточні переваги, особливо в умовах значної мінливості оточуючого середовища [1].

Диверсифікація змісту інформаційно-освітнього середовища закладу післядипломної освіти представляє собою перспективний підхід для збагачення професійного досвіду педагога, оновлення знань, навичок та вмінь, а також створення можливостей для кар'єрного зростання.

Перебудова форм та змісту комунікації інституту післядипломної педагогічної освіти з педагогами області, зокрема КЗ «Житомирський ОППЮ» ЖОР, активно здійснюється у зв'язку з багатогранністю покладених на нього функцій [7; 8].

Таким чином, для упровадження цифрових технологій у роботу закладу та для вирішення пов'язаних з цим питань методистами лабораторії інформаційно-комунікаційних технологій С. П. Семенчуком, О. М. Кравчуком, В. Я. Ущачівським створено унікальну корпоративну культуру взаємодії в інформаційно-освітньому середовищі закладу КЗ «Житомирський ОППЮ» ЖОР.

Зокрема, у 2020 році для організації підвищення кваліфікації педагогів Житомирської області, в умовах карантинних обмежень, методистами

лабораторії ІКТ С. П. Семенчуком та О. М. Кравчуком встановлено на сервер закладу LMS Moodle та застосунок відеоконференцзв'язку BigBlueButton. Це забезпечило організацію синхронної (в реальному часі) та асинхронної освітньої взаємодії, співпраці між викладачем та слухачами курсів підвищення кваліфікації в різних локаціях.

Протягом 2021 та 2022 років здійснювалося оновлення змісту інформаційно-освітнього середовища КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР відповідно до викликів часу.

У 2023 році розроблено (С. П. Семенчук, О. М. Кравчук, В. Я. Ущипівський) новий дизайн офіційного вебсайту КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР (<http://www.zipro.net.ua/>). Змістове наповнення офіційного сайту об'єднує організаційне, методичне й програмне забезпечення, навчальні, методичні та інформаційні ресурси в таких розділах:

- наукова діяльність;
- супровід та підтримка системи LMS Moodle підвищення кваліфікації вчителів;
- система реєстрації слухачів на курси підвищення кваліфікації;
- курси підвищення кваліфікації;
- методичний та організаційний супровід професійного розвитку педагогів;
- науково-методичний журнал «Педагогічна Житомирщина»;
- освітній дайджест;
- бібліотека Інституту;
- репозитарій Інституту;
- кейс-путівник НУШ;
- інформація від державних установ.

Контент інформаційно-освітнього середовища Інституту систематично оновлюється відповідно до нормативно-правових документів та викликів сьогодення методистами лабораторії інформаційно-комунікаційних технологій (завідувачка О. П. Стефанович) та методистами лабораторії методичного забезпечення (завідувачка А. П. Печенюк).

Загалом забезпечення високоякісної освіти, зокрема в умовах військової російської агресії, коли доступ до традиційних засобів навчання є в деяких ситуаціях обмежений, представляє собою важливе завдання.

Слід відзначити, що способи комунікації з використанням цифрових технологій та форми спілкування в інформаційно-освітньому середовищі комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради сприяють:

- забезпеченню безпеки, що є першим і найважливішим кроком, який необхідний для вчителів, які підвищують свою кваліфікацію у закладі післядипломної педагогічної освіти, особливо в умовах військової агресії. Розгляд можливих загроз і прийняття відповідних заходів дозволяють створити безпечні умови для комунікації слухачів та науково-педагогічних працівників закладу післядипломної педагогічної освіти (ППО);

– оновленню навчальних підходів та форматів. Наприклад, використання платформ відеоконференцій та систем управління навчанням (LMS) дозволяє навчати в режимі онлайн як асинхронно, так і синхронно. Традиційний курс на платформі LMS Moodle це лише одне з технологічних рішень, яке допомагає забезпечити доступ до навчальних матеріалів. Однією з основних задач післядипломної педагогічної освіти є пошук оптимальної комбінації інструментів та форматів комунікації, які відповідають цілям підвищення рівня професійної кваліфікації сучасних педагогів;

– підтримці вчителів, яка набуває особливого значення під час воєнного стану (детальніше можна знайти на вебресурсі <https://ikeep.zipro.net.ua>). Учителі потребують психологічної підтримки та допомоги в умовах віддаленого навчання. Важливо враховувати, що відчуття безпеки залежить не лише від самого вчителя, а часто від умов середовища, де навчаються слухачі курсів підвищення кваліфікації. Тому під час проведення занять викладачі та методисти відводять час для психологічної стабілізації, оскільки лише емоційно стабільні педагоги можуть надати підтримку учням. Крім того, забезпечується доступ до ресурсів, які допомагають засвоїти практики саморегуляції та стресостійкості, а також соціально-емоційного навчання з урахуванням травма-інформованого підходу.

У цілому використання можливостей інформаційно-освітнього середовища вбачаємо у вигляді оптимального поєднання традиційних та електронних способів реалізації освітнього процесу курсів підвищення кваліфікації педагогів та підтримки професійного розвитку педагогів Житомирської області.

Результати проведеного дослідження серед педагогічних, науково-педагогічних працівників комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради та педагогів області (182 респондента) демонструють, що у 2023 році збільшилася на 89% залученість користувачів у пошуку необхідного контенту на офіційному сайті КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР у порівнянні з 2022 роком (рис. 2).

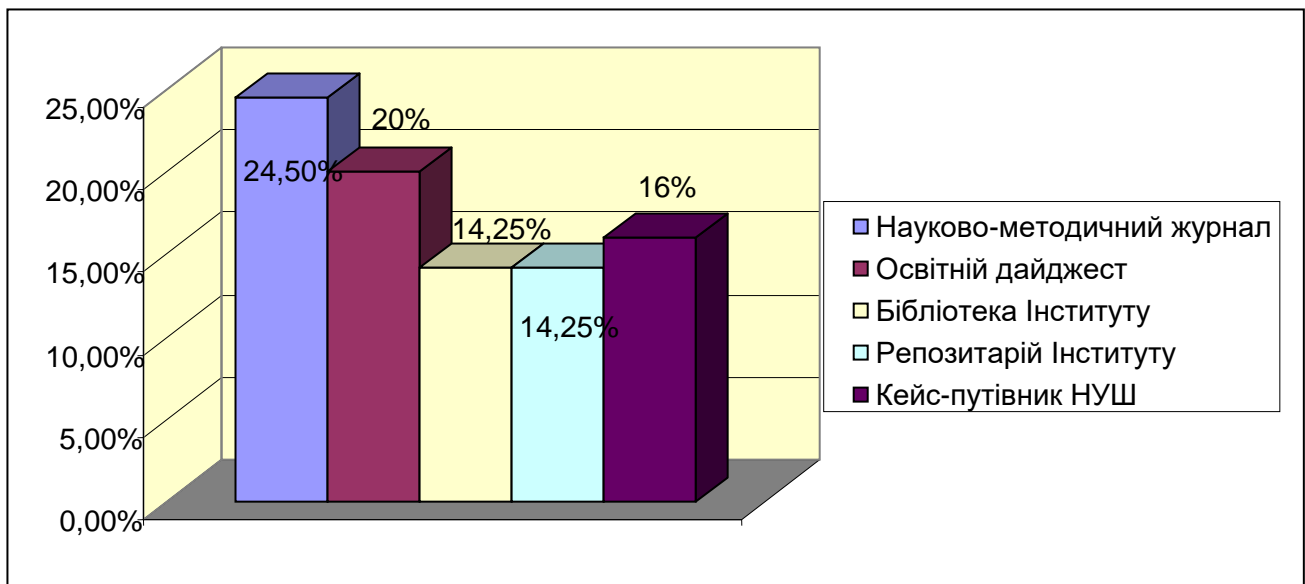

Рис. 2. Статистика використання контенту інформаційно-освітнього середовища комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Тож в умовах глобальних процесів цифрової трансформації всіх сфер суспільного життя стає все більш важливою взаємодія між учасниками освітнього процесу у будь-якому місці та у будь-який час.

Висновки. Цифровізація освітнього процесу зумовила абсолютно нові інструменти роботи закладу післядипломної педагогічної освіти та організації підвищення кваліфікації фахівців.

Посилилась необхідність взаємодії учасників освітнього процесу як у традиційному форматі, так і з використанням онлайн-технологій.

Адаптування до поточних вимог, щоб розширити можливості педагогічної діяльності, забезпечити безпеку та підтримку вчителів, враховуючи їхні сильні сторони, потреби та бажання, з використанням цифрових інструментів, які сприяють розвитку адаптивності особистості до життєвих викликів, психічної, поведінкової та емоційної гнучкості, є сьогодні одним з головних завдань.

Основними напрямками розвитку інформаційно-освітніх ресурсів є відкритість, доступність та зручність використання без обмежень у часі та просторі.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонова, О. Є., Фамілярська, Л. Л. Використання цифрових технологій в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2019. С. 10–22. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/216/pdf>.

2. Каганець М., Леу-Севериненко С., Новосад Г., Стадний Є. Освітні реформи під час і після війни. *Відбудова України: принципи та політика*. 2023. С. 354–392. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf.

3. Кошіль, О. П. Підготовка майбутніх вихователів до проектування освітнього середовища закладу дошкільної освіти : дис. ... канд. пед. наук за спец. «Теорія і методика професійної освіти» (Педагогічні науки) / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2021.

4. Мастеркова Т. В. Діяльність центрів професійного розвитку педагога: контент-аналіз. *Молодь і ринок*. 2022. № 5/203. С. 160–165. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/264727/260795>.

5. Мельник, О. М. Узагальнена функціональна модель інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. *Фізико-математична освіта (ФМО)*. 2020. Вип. 2 (24). С. 94–99.

6. Семенчук С. П. Особливості середовища розвитку професійної компетентності педагога в умовах карантинних обмежень. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 14 травня 2021 р. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти» НАПНУ, Навч.-наук. ін-т менеджменту та психології ; КНЗ КОР «Київ. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів» та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2021. С. 192–195. URL: aescb60c5d1c66cc153332ce67a2ab7ed.pdf.

7. Фамілярська, Л. Л. Ресурси відкритого освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету* : зб. наук. праць. URL: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/51>.

8. Quinn L. and Vorster J. Transforming teachers' conceptions of teaching and learning in a post graduate certificate in higher education and training course : the practice of higher education. *South African Journal of Higher Education*. 2004. Vol. 18, № 1. URL: <https://journals.co.za/doi/epdf/10.10520/EJC37033>.

9. Motteram G. 'Blended' education and the transformation of teachers: a long-term case study in postgraduate UK Higher Education. *British Journal of Educational Technology*. 2006. № 37. P. 17–30. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2005.00511.x>.